

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลหนองล่อง จ.ลำพูน” ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทาง ดังนี้

- 2.1 ตำบลหนองล่อง
- 2.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะมูลฝอย
- 2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.5 การศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
- 2.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

2.1 ตำบลหนองล่อง

สภาพทั่วไป

1.1 ประวัติเทศบาลตำบลหนองล่อง

สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบัน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก ลงวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2537 อันเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดไว้ว่าจะให้มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ให้อำนาจในการกำหนดนโยบายการพัฒนา การจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการวางผังเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตย

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองล่อง ได้รับการจัดตั้งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2552 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนพิเศษ 82 ง ลงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2542 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา

จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองล่อง ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน เป็นเทศบาลตำบลหนองล่อง ลงวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550 โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็นต้นไป

1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้ง

ตำบลหนองล่อง เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเวียงหนองล่อง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดลำพูน ประมาณ 50 กิโลเมตร มีถนนจากตัวจังหวัดเข้าสู่ตำบลหนองล่องได้ 3 เส้นทาง คือ เส้นทางสบทา-ท่าลี่ เส้นทางสันห้างเสือ - บ้านเวียง และเส้นทางจากบ้านม่วงโตน - ท่าลี่ ระยะทางประมาณ 17-22 กิโลเมตร

อาณาเขต

- ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง
- ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลหนองปลาสะวาย อำเภอบ้านโฮ้ง
- ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง
- ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

1.3 สภาพภูมิประเทศและสภาพอากาศ

สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ และอีกส่วนหนึ่งเป็นที่ราบสูง มีแม่น้ำลี้และมีแม่น้ำปิงไหลผ่าน ตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 350-450 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ และป่าหมดสภาพ สำหรับพื้นที่ป่าจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ป่าหมดสภาพ เกษตรกรเข้าไปจับจองทำการเพาะปลูก พืชไร่ ไม้ผล (เช่น ถั่ว ลำไย มะม่วง) และพื้นที่ป่าหมดสภาพที่เกษตรกรเข้าไปจับจองแต่ยังไม่ได้เพาะปลูก

ภูมิอากาศ

ภูมิอากาศตำบลหนองล่องโดยทั่วไป โดยเฉลี่ย 25-35 องศาเซลเซียส ไม่ร้อนจัดไม่หนาวจัดจนเกินไป

- ช่วงฤดูร้อน	เริ่มประมาณเดือน	กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม
- ช่วงฤดูร้อน	เริ่มประมาณเดือน	มิถุนายน - กันยายน
- ช่วงฤดูหนาว	เริ่มประมาณเดือน	ตุลาคม - มกราคม

1.4 นโยบายและโครงการพัฒนาเมือง

วิสัยทัศน์

“ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี บริหารงานแบบมีส่วนร่วม”

แนวทางการพัฒนาหรือกลยุทธ์

1) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในเขตพื้นที่ได้รับสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่างๆ อย่างถ้วนหน้าภายใต้แนวทางการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านเกษตร

- มุ่งเน้นส่งเสริมการผลิตปุ๋ยชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี
- ส่งเสริมองค์ความรู้ในการจัดการโดยใช้ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเป็น

ศูนย์กลาง

- ส่งเสริมการประกอบอาชีพทางเลือก
- สนับสนุนให้มีการขยายเขตไฟฟ้าเพื่อการเกษตรและขยายระบบชลประทานเพื่อ

การเกษตร

3) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมมุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล โดยการส่งเสริมการจัดการขยะโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยเทศบาลเป็นหน่วยสนับสนุนทางด้านทรัพยากรในการดำเนินการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ควบคู่กับการใช้มาตรการทางกฎหมาย

- ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมครัวเรือนนำอยู่ชุมชนนำมอง

- นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำผัง หรือเขื่อนป้องกันตลิ่งบริเวณริมแม่น้ำเพื่อป้องกันการกัดเซาะ และพังทลายของหน้าดินในฤดูน้ำหลาก ป้องกันและ ลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่อาจเกิดขึ้น

4) ด้านด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาและนันทนาการ

- ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองล่องให้มีคุณภาพมาตรฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่ายเพื่อก้าวไปสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบและนำอยู่

- ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กและชุมชน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยแก่ประชาชนในชุมชน

- ส่งเสริมและสนับสนุนสวัสดิการด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการบำรุงพุทธศาสนาและการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาของชุมชนให้อยู่เคียงคู่ชุมชน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการกีฬา และนันทนาการของชุมชน

5) ด้านการสาธารณสุข

ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า สามารถเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานในชุมชนอย่างทั่วถึงผ่านกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลหนองล่อง

6) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

- สนับสนุนการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานตามความต้องการและจำเป็นของชุมชนผ่านกระบวนการทางเวทีประชาคมของชุมชน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายเขตไฟฟ้าสำหรับครัวเรือนและไฟฟ้าสาธารณะในชุมชน

7) ด้านความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สนับสนุนและจัดชุดสายตรวจ อปพร. และเจ้าหน้าที่ สำหรับการรักษาความสงบเรียบร้อยและการบริการประชาชนในชุมชน

- สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์รับปรึกษาด้านกฎหมายของเทศบาลเพื่อบริการประชาชนในเขตเทศบาล

- สนับสนุนการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) ในชุมชนเพื่อป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

- ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของหน่วยงานและชุมชน

- สนับสนุนช่วยเหลือในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

- ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในชุมชน

1.5 การใช้ที่ดิน

พื้นที่ทั้งหมดในตำบล	11,200	ไร่
พื้นที่ทำการเกษตร	552	ไร่
พื้นที่สาธารณะประโยชน์	290	ไร่
พื้นที่น้ำคลอง บึง ถนน	1,000	ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	1,461	ไร่
พื้นที่อื่นๆ	2,928	ไร่

1.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรร้อยละ 90 ทำการเกษตรเป็นหลัก โดยมีอาชีพรับจ้าง และค้าขายเป็นอาชีพรองตามลำดับ และอาชีพการเกษตรที่สำคัญ และเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ การทำสวนลำไย

สภาพทางสังคม

การศึกษา มีโรงเรียน จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

- 1) โรงเรียนบ้านต้นผึ้ง (โรงเรียนขยายโอกาส) ตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 บ้านแพะใต้
 - จำนวนนักเรียน 114 คน
 - จำนวนครู 14 คน
- 2) โรงเรียนบ้านท่าช้าง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองล่อง
 - จำนวนนักเรียน 83 คน
 - จำนวนครู 7 คน
- 3) โรงเรียนบ้านท่าหลุก ตั้งอยู่ หมู่ที่ 4 บ้านท่าหลุก
 - จำนวนนักเรียน 45 คน
 - จำนวนครู 5 คน
- 4) โรงเรียนวัดวังสะแกง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านวังสะแกง
 - จำนวนนักเรียน 68 คน
 - จำนวนครู 9 คน
- 5) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหนองล่อง จำนวน 1 แห่ง
 - จำนวนนักเรียน 85 คน
 - จำนวนครูผู้ดูแลเด็ก 3 คน
 - จำนวนผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กเล็ก 7 คน
- 6) ศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบลหนองล่อง จำนวน 1 แห่ง

1.7 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

1. วัดสุพรรณวนาราม หมู่ที่ 1 บ้านหนองล่อง
2. วัดต้นผึ้ง หมู่ที่ 8 บ้านต้นผึ้งหลายลี
3. วัดหลังวังสะแกง หมู่ที่ 3 บ้านวังสะแกง
4. วัดสันติวนาราม หมู่ที่ 4 บ้านท่าหลุก
5. วัดสันเหมือง หมู่ที่ 5 บ้านสันเหมือง

6. วัดเก่าท่าช้างกุญชรดิตถาราม	หมู่ที่ 6 บ้านท่าช้าง
7. สำนักสงฆ์สถานปฏิบัติธรรมบ้านแพะใต้	หมู่ที่ 7 บ้านแพะใต้
8. วัดทิพย์อัปสรอมรินทร์ (วัดน้อยวังสะแกง)	หมู่ที่ 9 บ้านวังสะแกงใต้

1.8 สาธารณสุข

1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	1	แห่ง
2. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	1	แห่ง
3. ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน	9	แห่ง
4. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	198	คน

1.9 หน่วยงานด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1. ที่ทำการอำเภอเวียงหนองล่อง	1	แห่ง
2. สถานีตำรวจภูธร	1	แห่ง
3. หน่วยบริการประชาชน	2	แห่ง
4. หมู่บ้าน อพป.	1	แห่ง
5. ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	1	แห่ง
6. สมาชิก อปพร.	83	นาย

สภาพปัญหาในพื้นที่ดำเนินโครงการ เทศบาลตำบลหนองล่องมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจำนวน 5,914 ตันต่อวัน การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยภายในเขตพื้นที่ได้ประมาณ 1.68 ตันต่อวัน ไม่มีขยะมูลฝอยตกค้างต่อวัน โดยนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมไปกำจัด ณ หมู่ 1 บ้านหนองล่อง และหมู่ที่ 4 บ้านท่าหลุก และเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดจำนวน 20,000 บาทต่อเดือน โดยพื้นที่ดำเนินโครงการที่คัดเลือกเป็นชุมชนเป้าหมาย มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นเฉลี่ย ประมาณ 0.67 ตันต่อวัน ดังนั้นเทศบาลตำบลหนองล่องมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินโครงการเชิงรุกส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดแยกขยะที่ต้นทางเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชน สถานศึกษา อาคารหน่วยงาน ตลาดสด เป็นต้น เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกและจัดการประเภทขยะมูลฝอย (ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตรายและขยะทั่วไป) ที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดภายในชุมชนของตนเองได้ และสามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นได้

2.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขยะมูลฝอย” หรือ “มูลฝอย” ไว้ว่า หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร แก้ว วัสดุ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ในขณะที่กรมควบคุมมลพิษ (2548) ได้อธิบายไว้ว่า ขยะหรือมูลฝอย (Solid waste) คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของโรงงานซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ขยะ หรือ มูลฝอย หรือมูลฝอยชุมชน เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน โดยหมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นมูลฝอยที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

ประเภทของขยะมูลฝอย

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย (2555) ได้จัดแบ่งประเภทของขยะมูลฝอยชุมชน ออกตามลักษณะทางกายภาพได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) ขยะย่อยสลาย (Compostable waste) หรือ มูลฝอยย่อยสลายคือ ขยะที่เน่าเสีย และย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ หรือสัตว์ที่เกิดจากการทดลองในห้องปฏิบัติการโดยที่ขยะย่อยสลายนี้นี้เป็นขยะที่พบมากที่สุด คือ พบมากถึง 64 % ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

2) ขยะรีไซเคิล (Recyclable waste) หรือ มูลฝอยที่ยังใช้ได้ คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่อง เครื่องดื่มแบบ UHT กระจังรถจักรยานยนต์ เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ เป็นต้น สำหรับขยะรีไซเคิลนี้เป็นขยะที่พบมากเป็นอันดับที่สองในกองขยะ กล่าวคือ พบประมาณ 30% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

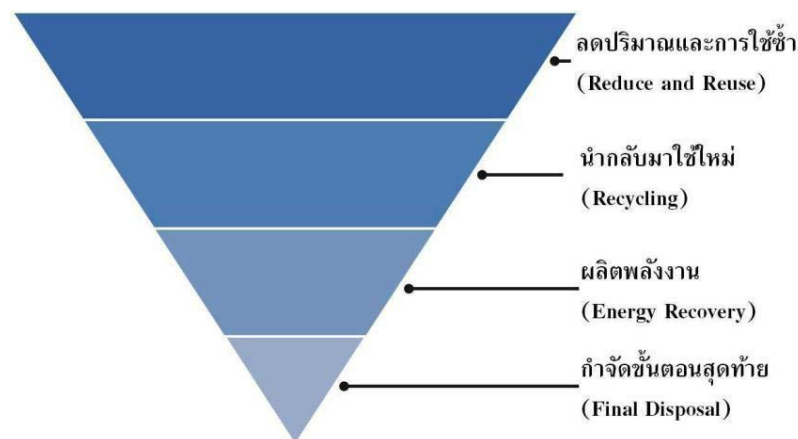
3) ขยะอันตราย (Hazardous waste) หรือ มูลฝอยอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่างๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุธรรมชาติไวไฟ วัตถุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่

ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระจ่างสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น ขยะอันตรายนี้เป็นขยะที่มักจะพบได้น้อยที่สุด กล่าวคือ พบประมาณเพียง 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

4) ขยะทั่วไป (General waste) หรือ มูลฝอยทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติกบรรจุผงซักฟอก พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร โฟมเปื้อนอาหาร พอลียเอธิลีนอาหาร เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปนี้เป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย กล่าวคือ จะพบประมาณ 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

หลักการในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

USEPA (1989) (อ้างถึงพิริยัตม์ วรรณพฤษ, 2555:10) กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการขยะมูลฝอย ไว้ว่าการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยนั้น สามารถแบ่งหลักการในการดำเนินการ ออกเป็น ส่วนสำคัญ 4 ส่วนตามลำดับความสำคัญได้แก่ (1) การลดปริมาณขยะจากแหล่งกำเนิด (2) การนำกลับมาใช้ประโยชน์ (3) การกำจัดด้วยวิธีเผาและ (4) การฝังกลบ

ภาพที่ 2 ลำดับความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย พิริยัตม์ วรรณพฤษ (2555:10)

ทั้งนี้การลดการเกิดขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดและการใช้ซ้ำ มีความหมายครอบคลุมการลดทั้งปริมาณและระดับความเป็นพิษ (Toxicity) ของขยะมูลฝอย การลดปริมาณที่แหล่งกำเนิดเกิดขึ้นได้ด้วยการออกแบบ การผลิตและการใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษและมีปริมาณน้อยหรือ

สามารถใช้ซ้ำได้ นอกจากนั้นการนำกลับมาแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์จะรวมถึงการนำเอาขยะอินทรีย์มาแปรรูปเป็นปุ๋ยด้วย สำหรับการกำจัดด้วยวิธีเผาที่เหมาะสมสำหรับท้องถิ่นที่มีขยะมูลฝอยที่ไม่สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ปริมาณมากๆ และในขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการขยะมูลฝอยแบบบูรณาการคือการฝังกลบ ซึ่งแม้จะมีลำดับความสำคัญน้อยที่สุด แต่การฝังกลบยังคงมีความจำเป็นสำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้อีก เช่น เศษวัสดุจากการก่อสร้างหรือถ้าจากการเผาและขยะมูลฝอยส่วนที่เหลือจากขั้นตอนอื่นๆ นั้นเอง

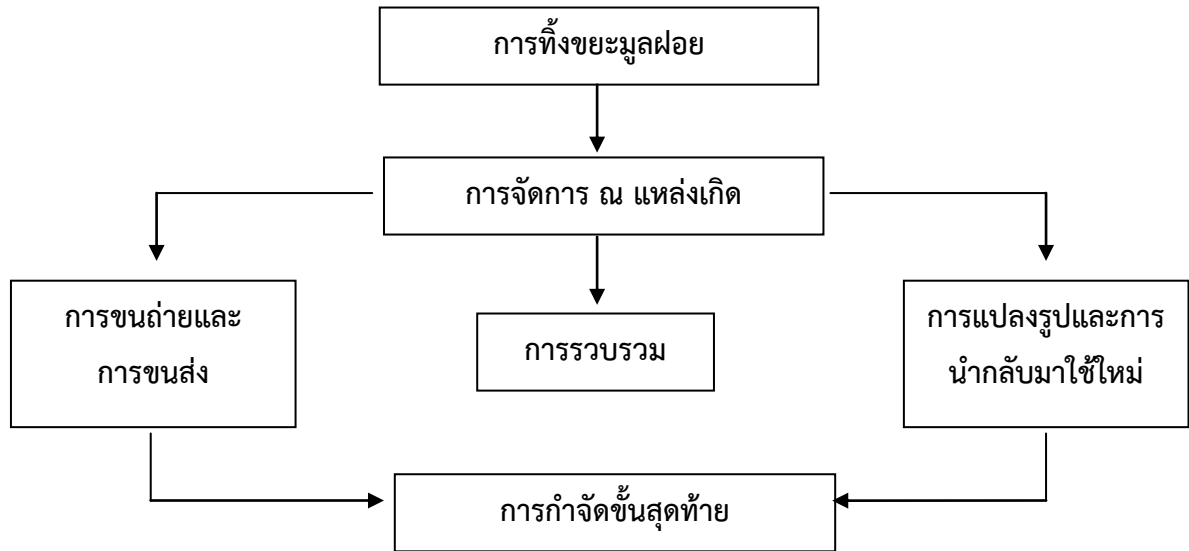
2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง หลักการในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การทิ้งการเก็บชั่วคราว การรวบรวม การขนถ่าย และการขนส่ง การแปรรูป และการกำจัดขยะมูลฝอย โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดทางสุขอนามัย เศรษฐศาสตร์ วิศวกรรม ความสวยงาม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และที่สำคัญที่สุดคือการยอมรับของสมาชิกในสังคม การจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยหลักวิชาการในหลายๆด้านประกอบกัน ได้แก่ การบริหาร กฎหมาย การเงิน การวางแผน และวิศวกรรม โดยวิธีการจัดการจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในทุกแง่มุม เช่น การเมือง การจัดผังเมือง เศรษฐศาสตร์ สาธารณสุข สังคม วิศวกรรม เป็นต้น (พัชรี หอวิจิตร, 2541: 9)

1. องค์ประกอบของระบบการจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันมีความยุ่งยากหลายประการที่เกี่ยวข้องกัน เช่น ปริมาณและส่วนประกอบของขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วงบประมาณอันจำกัด ผลกระทบอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทรัพยากรที่มีจำนวนลดน้อยลง เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงส่วนต่างๆของระบบการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

กิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย เริ่มตั้งแต่การทิ้งขยะมูลฝอยจนกระทั่งถึงการกำจัดขยะมูลฝอยในขั้นสุดท้าย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวแบ่งได้เป็น 6 ส่วนในการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะต้องเลือกส่วนที่เหมาะสม ดังภาพมาประกอบเข้าด้วยกันโดยส่วนใหญ่แล้วระบบการจัดการขยะมูลฝอย สำหรับชุมชนทั่วไปประกอบด้วย 4 ส่วน คือ การทิ้งขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งเกิด การรวบรวมขน และการกำจัดขั้นสุดท้าย ซึ่งเป้าหมายของการจัดการขยะมูลฝอย คือ การจัดระบบในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้วิธีการที่มีประสิทธิภาพ และประหยัดที่สุด ภายใต้เงื่อนไขบังคับต่างๆ ภายในระบบนั้น ๆ

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆของระบบการจัดการขยะมูลฝอย
แหล่งที่มา: พัชรี หอวจิตร, 2541: 14.

จากภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบการจัดการขยะมูลฝอยสามารถอธิบายได้ดังนี้ (พัชรี หอวจิตร, 2541: 14)

2. การทิ้งขยะมูลฝอย ได้แก่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ทิ้งเห็นว่าวัสดุชิ้นใดชิ้นหนึ่งไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไปแล้ว จึงทิ้งหรือไปเก็บรวบรวมไว้เพื่อกำจัดต่อไป การทิ้งขยะมูลฝอยจะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ใช้วัสดุนั้นว่าจะยังใช้ประโยชน์จากวัสดุนั้นต่อไปหรือไม่

3. การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งเกิด ในส่วนนี้มุ่งความสนใจไปที่ขยะมูลฝอยที่มาจากชุมชน มากกว่าขยะมูลฝอยที่มาจากแหล่งอื่น ทั้งนี้เพราะขยะมูลฝอยในส่วนนี้มีมากมายหลายชนิดปะปนกัน และเกิดขึ้นในแหล่งที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตที่มีผู้อยู่กันอย่างแออัด ดังนั้นจึงต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บขน เพราะถ้าหากเกิดมีขยะมูลฝอยตกค้างตามแหล่งเกิดหรือตามชุมชนมากๆ ก็จะทำให้การเนาและส่งกลิ่นเหม็นไปทั่วบริเวณชุมชน ซึ่งเป็นภาพที่ไม่น่าดูสำหรับคนผ่านไปผ่านมา รวมทั้งอาจมีผลเสียต่อสุขภาพอนามัยของประชากรในชุมชนนั้นๆด้วย

4. การรวบรวมเก็บขน “การรวบรวมขนขยะมูลฝอย” หมายถึง กิจกรรมตั้งแต่การขนถ่าย

ขยะมูลฝอยจากถังขยะ ซึ่งอาจจะเป็นถังขยะจากแต่ละบ้านหรือถังขยะรวม ทั้งนี้แล้วแต่กรณี เข้าสู่รถเก็บขยะมูลฝอย ไปจนถึงการขนขยะมูลฝอยนั้นไปถ่ายเทไว้ที่จุดหมายปลายทาง ซึ่งอาจจะเป็นสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอย โรงแปงรูปขยะมูลฝอย หรือสถานีกำจัดขยะมูลฝอยในขั้นสุดท้ายในระบบการจัดการขยะมูลฝอย องค์ประกอบส่วนนี้เป็นส่วนที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากที่สุด อาจถึงร้อยละ 80 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด สำหรับวิธีการอาจทำได้หลายรูปแบบ คือ รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการเองทั้งหมด หรือให้บริษัทเอกชนประมูลแข่งขัน เพื่อดำเนินการรวบรวมเก็บขนขยะมูลฝอย หรืออาจดำเนินการในลักษณะร่วมคือ รัฐบาลดำเนินงานเองในบางส่วนและจ้างเหมาเอกชนในบางส่วน

5. การขนถ่ายและการขนส่ง ส่วนนี้ประกอบด้วยการทำงาน 2 ขั้นตอน ได้แก่ การขนถ่ายขยะมูลฝอยออกจากรถขยะขนาดเล็กเข้าสู่พาหนะขนส่งขนาดใหญ่และการขนส่งขยะมูลฝอยโดยพาหนะขนส่งไปยังสถานีกำจัดขยะมูลฝอย

6. การแปงรูปและการคืนรูปองค์ประกอบของระบบการจัดการขยะมูลฝอยส่วนนี้ รวมทั้งตั้งแต่เทคนิคการใช้เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของส่วนประกอบส่วนอื่น ๆ และเพื่อแยกวัสดุที่ยังใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ใหม่หรือแปงรูปขยะมูลฝอยให้ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น ปุ๋ย พลังงานความร้อน เป็นต้น

7. การกำจัดขั้นสุดท้าย วิธีการในส่วนนี้ใช้กำจัดได้ทั้งขยะมูลฝอยที่รวบรวมโดยตรงจากตามบ้านเรือน ถนนหนทาง กากตะกอนจากโรงบำบัดน้ำเสีย ซึ่งได้จากการใช้วิธีการเทกองกลางแจ้ง เป็นวิธีการกำจัดขั้นสุดท้าย แต่เนื่องจากวิธีการดังกล่าวทำให้เกิดภาพที่ไม่น่าดู เกิดกลิ่นเน่าเหม็น และเป็นบ่อเกิดแห่งพาหะนาโรคต่าง ๆ ดังนั้น ในบางประเทศจึงมีกฎหมายห้ามใช้วิธีการเทกองกลางแจ้ง แต่ให้ใช้วิธีฝังกลบแทน

ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ได้ระบบที่มีประสิทธิภาพที่สุดนอกจากองค์ประกอบของการจัดการขยะมูลฝอยที่ได้กล่าวไปแล้วในภาพที่ 1 ควรพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆด้วย เช่น (พัชรวิจิตร, 2541: 19-23)

1) โครงสร้างการบริหารงาน เนื่องจากการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยจะต้องประกอบด้วยหลายหน่วยงานย่อยที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการไม่เกิดการซ้ำซ้อนของงานในแต่ละหน่วยงานย่อย จึงควรวางโครงสร้างของงานให้ชัดเจน โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และวางขอบข่ายการรับผิดชอบในแต่ละหน่วยไว้อย่างชัดเจน

2) การเงิน ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในกิจกรรมใดๆก็ตาม รวมทั้งการจัดการขยะมูลฝอย ก็คือเงิน และเงินส่วนที่สำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย คือ เงินที่เก็บจากผู้รับบริการ ซึ่งการเรียกเก็บเงิน

จากผู้รับบริการมีหลายวิธีที่ใช้กัน ได้แก่ เก็บรวบรวมในภาคีอากร, คิดค่าบริการต่อคนในครอบครัว, เหม่าจ่ายรายเดือนโดยทุกหลังคาเรือนจ่ายเท่ากันหมด และคิดค่าบริการตามปริมาณที่ทิ้ง

3) การจัดการอุปกรณ์ ระบบการจัดการอุปกรณ์ที่ดีไม่ได้หมายความว่าเฉพาะการซ่อมบำรุง แต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์เลือกนำอุปกรณ์เครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้กับงานด้วย ในการเลือกอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับงานนั้น ๆ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะหากเลือกอุปกรณ์ผิดจะทำให้ระบบการจัดการขยะมูลฝอยไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เช่น ถ้าเลือกอุปกรณ์ที่ทันสมัยและมีระบบเครื่องกลซ้ำซ้อน ราคาแพง และต้องการการดูแลบำรุงรักษาเป็นพิเศษ มาใช้ในระบบของการจัดการขยะมูลฝอยขนาดเล็ก อาจส่งผลไม่คุ้มค่างบประมาณที่เสียไป เป็นต้น

4) บุคลากร ในแง่ของบุคลากรผู้ดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยจะต้องพิจารณาตั้งแต่การคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่เหมาะสมกับงานในหน้าที่นั้นๆจนกระทั่งถึงการพัฒนาบุคลากรที่เข้ามาแล้วให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกอบรม และการให้คำแนะนำ เป็นต้น

5) ระบบข้อมูล ในการออกแบบระบบการจัดการขยะมูลฝอยหรือการปรับปรุงระบบที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือ ระบบข้อมูล เพราะระบบข้อมูลเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการวางแผนการตัดสินใจและการบริหารงานซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ช่วยในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

6) กฎระเบียบ เนื่องจากขยะมูลฝอยมีผลต่อความสวยงามของบ้านเมือง และคุณภาพชีวิตของประชากรผู้อยู่อาศัยโดยตรง ดังนั้นหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ต้องวางกฎระเบียบเพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ได้ปฏิบัติตาม ซึ่งในแต่ละชุมชนอาจมีกฎระเบียบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพของชุมชนและเทคนิคที่ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอย

7) การประชาสัมพันธ์ องค์กรประกอบนี้เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะในบางครั้งระบบการจัดการขยะมูลฝอย ได้ถูกวางแผนไว้เป็นอย่างดีแล้ว แต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนผู้ทิ้งขยะมูลฝอย เนื่องจากไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบก็จะทำให้ระบบหรือแผนงานที่วางไว้ล้มเหลวไป วิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้ผู้ทิ้งขยะมูลฝอยหันมาให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน ก็คือการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงความสำคัญ วัตถุประสงค์และวิธีทางเทคนิคที่ใช้ในระบบการจัดการขยะมูลฝอย ในบางแห่งพบว่า การประชาสัมพันธ์ที่ดีทำให้ภาระที่ต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานของหน่วยงานลดลงไปกว่าร้อยละ 5

แนวทางเสริมในการจัดการขยะมูลฝอย

เป็นประโยชน์และเสริมสร้างให้ขบวนการจัดการในแต่ละวิธีได้ผลดี และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวเป็นการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน (Integrated Solid Waste Disposal) อันประกอบด้วย (กรมควบคุมมลพิษ, 2553: (2-19)-(2-23))

- 1) การลดปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด
- 2) การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่
- 3) วิธีการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
- 4) วิธีหมักทำปุ๋ย
- 5) วิธีเผาในเตา

การจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน เป็นการนำวิธีดังกล่าวข้างต้นมาปฏิบัติร่วมกัน เช่น ชุมชนหรือท้องถิ่นที่ได้คัดเลือกวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นแบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลอาจพิจารณาเลือกวิธีหมักทำปุ๋ยแบบง่าย ๆ ควบคู่ไปด้วย โดยสามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบของขยะมูลฝอยในชุมชนว่ามีสัดส่วนของสารอินทรีย์พอเหมาะหรือไม่ การรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอยที่มีส่วนประกอบของสารอินทรีย์ออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป สามารถนำไปทำการหมัก Windrow ได้ นอกจากนั้นในแผนการกำจัดขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน ควรนำแผนด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดและการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่มาใช้ควบคู่ไปด้วย จะทำให้แผนการจัดการขยะมูลฝอยในท้องถิ่นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำ วิธีจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสานไปใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอย คือ

- 1) ลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องกำจัดต่อไปโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ใน 3 วิธี ที่กล่าวมา
- 2) ลดปริมาณสารพิษ หรือ สารอันตรายที่ปนเปื้อนอยู่ในขยะมูลฝอย
- 3) ปริมาณขยะมูลฝอยที่ลดลง จะส่งผลในด้านการลดขนาดของระบบกำจัดขยะมูลฝอย ไม่ว่าจะเป็นขนาดของโรงงานหมักปุ๋ย โรงงานเตาเผา หรือสถานที่ฝังกลบ ช่วยให้ค่าใช้จ่ายในด้านเงินลงทุนลดต่ำลงด้วย
- 4) การคัดแยกวัสดุหรือขยะมูลฝอยบางประเภทออกไปก่อนนำไปกำจัดจะช่วยลดค่าดำเนินการของระบบได้ เช่น ในด้านค่าซ่อมบำรุงรักษาเครื่องจักรของโรงงานหมักปุ๋ยหรือช่วยลดปริมาณเชื้อเพลิง และค่าซ่อมบำรุงในโรงงานเตาเผา เป็นต้น
- 5) ได้รับผลพลอยได้ (by-product) หลายชนิด ทำให้ลดค่าใช้จ่ายลงได้ระดับหนึ่ง ในการจัดการขยะมูลฝอย

2.4 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา วางแผน การแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยกัน รวมถึงการเสียสละกำลังกาย กำลังสติปัญญาหรือกำลังทรัพย์ เพื่อให้การแก้ปัญหาบรรลุผลตามที่กำหนดไว้รวมถึงการติดตามประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อไป ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมนอกจากจะสามารถแก้ไขปัญหาได้แล้วยังทำให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพของตนในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับผู้อื่นอย่างสอดคล้องกับความต้องการจริงของพื้นที่อีกด้วย หรือหมายถึง การเปิดโอกาสให้หน่วยงานของภาครัฐบาล ภาคเอกชน องค์กรเอกชน กลุ่มประชาชน หรือประชาชนได้มีโอกาสร่วมรับรู้ข่าวสาร รับฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ต่อการเตรียมการของโครงการ หรือกิจการที่จะเกิดขึ้น(ทวิวงค์ ศรีบุรี, 2541:182)

นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนยัง หมายถึงการมีส่วนร่วมความหมายของการพัฒนาชุมชนหมายถึง การยุ่งเกี่ยว การเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมมีทั้งผลตอบแทนและไม่หวังผลตอบแทน หากหวังผลตอบแทนจะเป็นการมีส่วนร่วมเบื้องต้นหรือแบบประถม แต่หากการมีส่วนร่วมนั้นเป็นการอาสาสมัครถือว่าการร่วมระดับสูงขึ้นไปหรือระดับมัธยม เพราะเป็นการพัฒนาระดับจิตสำนึกความรับผิดชอบ (นิรันดร์ จิงวุฒิวาศย์, 2550:36)

จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมมีความหมายหลายประการ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาเห็นว่ามีความหมายสอดคล้องกันคือ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ในด้านของนามธรรมคือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ส่วนในด้านของด้านรูปธรรมคือ การร่วมลงมือดำเนินการการมีส่วนร่วมบางประเด็นเป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรมคือ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้หากเป็นการอาสาสมัครเข้ามาถือว่าการมีส่วนร่วมระดับสูง ซึ่งหากการดำเนินการด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยนี้เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นเยาวชนหรือประชาชนกลุ่มเป้าหมายอื่นมีส่วนร่วมในความหมายข้างต้นทุกขั้นตอนก็จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในกิจกรรมนั้น

รูปแบบการมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติ ได้เสนอว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงจะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ (United Nation, 2002:5)

- การวางแผน (planning) คือ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และประการสำคัญคือ การตัดสินใจ
- การดำเนินงาน (implementation) คือ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมการเงินและการบริการ

- การใช้ประโยชน์ (utilization) คือ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

- การได้รับประโยชน์ (obtaining benefits) คือ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวในสังคม หรือวัตถุก็ได้

สำหรับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ให้แนวคิดเพื่อการดำเนินงานประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ทั้งจากการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรเอกชน รวมทั้งวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมซึ่งมีความจำเพาะเจาะจงดังนี้ (ประสาน ตั้งสิกบุตร, 2538:38)

1) ชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องเกิดขึ้นบนพื้นฐานข้อสัญญาของประชาชนที่ใช้ระบบนิเวศของตนเองภายใต้ขีดจำกัดอย่างเหมาะสม เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความพยายามของชุมชน โดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชน

2) ต้องประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาอย่างยั่งยืนโดยชุมชนเอง

3) องค์กรเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการเคลื่อนไหวการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) การจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมกับการพัฒนาจะต้องผ่านการทำงานขององค์กรชุมชน การให้ข่าวสารสาธารณะอย่างต่อเนื่อง การวิจัยและการศึกษาสภาพของชุมชน การติดตามและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในการศึกษานี้จะอาศัยแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีโอกาสตามแนวทางต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม แม้ว่าเราจะเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา แต่ก็ไม่อาจจะเข้าร่วมกิจกรรมได้เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับผลดังที่คาดคิดไว้ เนื่องจากการเข้ามีส่วนร่วมนั้น มิได้มีการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ กฎระเบียบแบบแผนและลักษณะการทำงาน เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้าร่วมจึงควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนเปิดโอกาสให้ทุก ๆ คน และทุก ๆ กลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการส่งตัวแทน หรือเข้าร่วมโดยตรงก็ได้ ควรมีกำหนดเวลาที่ชัดเจน เพื่อผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้ตามสภาพเป็นจริงของตน กำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร เช่น ผู้ปกครองเข้ามาร่วมคัดแยกขยะ เนื่องจากเห็นว่าขยะมีมูลค่า ถ้าเก็บมาขายตนจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและเด็ก ๆ เห็นว่าถ้าเข้าร่วมกิจกรรมการลดปริมาณขยะกับคณะกรรมการแล้ว ตนจะได้รับผลประโยชน์มากมาย ซึ่งทั้งหมดจะเกิดขึ้นได้ก็

ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในชุมชน ผลพลอยได้คือ ชุมชนสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น ปัญหาปริมาณขยะล้นถังก็หมดไป ชุมชนน่าอยู่ขึ้น อีกประการหนึ่งคือ สมาชิกชุมชนได้รับการชักชวนจากคณะกรรมการชุมชนในการขอความร่วมมือจากที่คณะกรรมการทั้งหมดก็เป็นพรรคพวกกัน เพื่อนบ้านกันทั้งนั้น เมื่อมีการออกปากชวน ขอร้อง ขอความร่วมมือ ก็ทำตาม ๆ กันมาเรื่อย ๆ จนเกิดการมีส่วนร่วมกันทั้งชุมชน

2. ผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนทุกคนไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในการลดปริมาณขยะ โดยแจ้ง วัน เวลาในการจัดเก็บขยะ โดยใช้การประกาศออกเสียงตามสายก่อนล่วงหน้า ประมาณ 30 นาทีเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนได้รวบรวมเก็บขยะที่แยกไว้นำมาวางไว้ที่หน้าบ้านของตนไว้ให้เด็ก ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการคัดแยกขยะ การเก็บขยะของเยาวชนเพื่อนำไปขายต่อไป ประกอบกับคณะกรรมการชุมชนได้จัดเตรียมถุงขยะสำหรับให้สมาชิกแยกประเภทขยะให้กับทุก ๆ บ้าน และใช้เสียงตามสายเป็นสื่อในการแจ้งว่าขยะประเภทใดบ้างที่รับซื้อและราคาเท่าใดให้แก่สมาชิกชุมชนได้รับทราบ เมื่อถึงเวลากลุ่มเยาวชนทั้งหมดจะออกปฏิบัติการเก็บขยะทั่วทั้งชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารและการจัดการ

การบริหารและการจัดการมีความเกี่ยวข้องกัน 5 ประการ คือ (Gulic and Urwick, 1973 อ้างถึงใน ยงยุทธ เกษสาคร, 2547:28-29)

- 1) การบริหารและการจัดการ ต่างประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
 - 2) กลุ่มบุคคลดังกล่าวดำเนินงานร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน
 - 3) การดำเนินงานนั้นจะต้องมีการกำหนดระเบียบ ข้อกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าร่วมกันและประสานสัมพันธ์กัน
 - 4) มีการประสานผลประโยชน์ร่วมกันของบุคลากรและองค์กร
 - 5) การปฏิบัติงานจะต้องดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนด
- การกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำงาน บุคลากรจะต้องกำหนดร่วมกันและมีความเห็นสอดคล้องกัน มีการวางแผนร่วมกัน

สำหรับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน เป็นการดำเนินการเพื่อให้มีการนำขยะมูลฝอยของชุมชนไปกำจัดอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานเพื่อจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมาท้องถิ่นส่วนใหญ่สามารถให้บริการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยได้มากขึ้นทำให้ปัญหาขยะตกค้างน้อยลงแต่ยังมีปัญหากำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขลักษณะอยู่มาก ตกค้างน้อยลง แม้จะมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อก่อสร้างระบบกำจัดที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้นแต่ยังมีหลายพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและยังมีท้องถิ่นหลายแห่งที่มีระบบแล้วก็ไม่สามารถ

กำจัดขยะมูลฝอยได้ถูกสุขลักษณะตามที่ได้ออกแบบไว้ได้และบางแห่งได้รับการต่อต้านคัดค้านจากประชาชนจนไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้

ทั้งนี้เนื่องจากการทำโครงการที่ผ่านมาไม่ได้คำนึงถึงการเตรียมพร้อมที่จะดำเนินงานดูแลรักษาระบบอย่างต่อเนื่องทำให้มีข้อจำกัดทางด้านบุคลากรและองค์การบริหารจัดการที่ชัดเจน นอกจากนี้การดำเนินงานที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้มีสถานที่กำจัดมูลฝอยที่ไม่ถูกสุขลักษณะขนาดต่าง ๆ กันกระจายทั่วไปทำให้สิ่งแวดล้อมงบประมาณโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศมีผลทำให้การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางมีจำกัดและไม่ต่อเนื่องซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการขยะมูลฝอย

จากการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศไทยได้ข้อสรุปว่า รูปแบบศูนย์การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการขยะมูลฝอยที่จะแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเป็นการมุ่งเน้นให้ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกันนำขยะมูลฝอยมากำจัดร่วมกันซึ่งแนวทางนี้จะช่วยแก้ไขปัญหาได้ในระยะยาวและเพื่อเป็นการลดภาระของรัฐบาลด้านการลงทุนและการบริหารจัดการอีกทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมลงทุนและดำเนินการโดยรูปแบบการลงทุนและดำเนินการศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยอาจทำได้หลายวิธี อาทิ เอกชนเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการเองทั้งหมด รัฐร่วมลงทุนกับภาคเอกชนรัฐลงทุนการก่อสร้างระบบและให้เอกชนดำเนินการ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกันต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นจำเป็นต้องกำหนดแนวทางและทิศทางในการดำเนินงานและการจัดสรรงบประมาณโดยใช้รูปแบบศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในโอกาสต่อไปและเป็นการแก้ไขปัญหาผลกระทบอันเนื่องจากการจัดการขยะในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพและถูกหลักสุขาภิบาลสามารถช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนขนาดเล็ก และยังประหยัดงบประมาณ บุคลากร พื้นที่ในการกำจัดขยะมูลฝอยทั้งนี้เพื่อคุณภาพชีวิตและสุขอนามัยของประชาชน

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจรคู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้จะประกอบด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาระบบการจัดการขยะมูลฝอยครบวงจรตั้งแต่ระบบการเก็บรวบรวมการคัดแยก การนำกลับไปใช้ประโยชน์ และรูปแบบศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยแนวทางของการจัดการขยะมูลฝอยโดยรูปแบบศูนย์กำจัดรวมนั้นผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณารูปแบบของการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจรเพื่อดำเนินการจัดการในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบโดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดต่างๆและการคาดการณ์ในอนาคตตลอดจนสัดส่วนหรือลักษณะองค์ประกอบของขยะมูลฝอยทางด้านกายภาพเคมีและอื่น ๆ โดยข้อมูลเหล่านี้นำไปใช้ในการวางแผนและออกแบบระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่

สามารถรับได้ในระยะเวลา 20 ปี ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกการเก็บรวบรวม การขนส่ง การนำไปใช้ ประโยชน์และการกำจัดโดยคำนึงถึงเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสม รวมทั้งการคัดเลือกพื้นที่รูปแบบ ของการบริหารจัดการ และการมาตรการลดปริมาณขยะมูลฝอยโดยจัดให้มีการรณรงค์และนำระบบ การนำ วัสดุกลับคืนมาใช้ให้มากขึ้นพร้อมทั้งพิจารณาค่าลงทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วนตลอดอายุโครงการ

การจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตปริมณฑลทั้งในเขตเมืองใหญ่ เช่น เทศบาลและเขตเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญ ในระดับเทศบาลนคร เทศบาลเมืองจะมีการ จัดสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกสุขภิบาลแต่ยังมีปัญหาในด้านการดำเนินงานการเนื่องจาก ขาดการบริหารจัดการทั้งในเรื่องงบการดำเนินการและบุคลากรรวมทั้งการเก็บค่าธรรมเนียมขาด ประสิทธิภาพบางแห่งยังมีปัญหามวลชนต่อต้านการแก้ปัญหาไปได้ระดับหนึ่งแต่ยังมีปัญหาเรื่องการ จัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร ซึ่งต้องการการประสานเพื่อการจัดระบบที่สมบูรณ์และการ สนับสนุนจากส่วนกลางด้านวิชาการและบริหารจัดการ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่างๆ ของการ ดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง (สรยุทธ จันสุข, 2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการสื่อสารสองทางที่ มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนซึ่งเป็น เป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือทำให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้ สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อ หาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน (Creighton, วันชัย วัฒนศัพท์, ผู้แปล, 2543) ดังนั้น ในการวิจัยใน ครั้งนี้ การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการตัดสินใจร่วมกันในทุกขั้นตอน ของ กิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนได้ปฏิบัติ รวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์หรือผลกระทบที่เกิดจากการตัดสินใจ นั้นๆ จากความหมายดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น การมีส่วนร่วมครอบคลุมประเด็น ดังนี้ (กรมอนามัย, 2550)

ประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาส ที่เอื้อให้สมาชิกทุกคน ของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่ และมีอิทธิพลต่อกระบวนการ พัฒนา และเอื้อให้ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตยใน กรณีดังนี้คือ การเอื้อให้เกิดการพัฒนา การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน และการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบายและการวางแผนดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม

ประเด็นที่ 3 การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและทรัพยากร เพื่อพัฒนากับ ประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

ตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติจะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้รับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมสามารถนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยอธิบายถึงประโยชน์และความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม โดยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของประเด็นดังกล่าว ช่างต้น ซึ่งจะนำไปสู่ กระบวนการในการร่วมระดมความคิดในการจัดการกับปัญหา และพัฒนาแนวทางการจัดการกับปัญหานั้นอย่างเป็นระบบและมีความยั่งยืน ซึ่งในท้ายที่สุดจะเอื้อให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของ ประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

นอกจากนี้ ออร์ทัย กักผล, (2550) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ความสนใจและความกังวลร่วมกัน ของบุคคล ที่มีความเห็นสอดคล้องกันจนกลายเป็นความสนใจและความกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ ผลักดันให้มีการวางแผนและลงมือปฏิบัติและแก้ไขปัญหาร่วมกัน
3. การมีข้อตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้เป็นไปตามแนวทางและความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมของชุมชน

สรุปว่า แนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการรับรู้ปัญหา สาเหตุ และการแก้ไข ปัญหา สามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

การรับรู้ปัญหา เป็นการร่วมกันคิดเพื่อมองปัญหาและนำมาสรุปเป็นปัญหาของคนส่วนใหญ่ โดยการร่วมเสนอปัญหา การสำรวจข้อมูลเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา การสำรวจความต้องการของชุมชน ฯลฯ

การรับรู้สาเหตุของปัญหา เป็นการค้นหาเพื่อหาแนวทางและการวางแผนดำเนินงานเพื่อแก้ไข ปัญหา ได้แก่ การร่วมกันเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา การสรุปปัญหาที่อยู่ในภาวะวิกฤต การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เป็นต้น

การแก้ไขปัญหา เป็นการกำหนดแผนและโครงการเพื่อแก้ปัญหา การจัดทำแผนและโครงการ มีการศึกษาความเป็นไปได้ของแผนและโครงการ พร้อมกับทบทวนแผนและโครงการ เพื่อใช้จัดการกับปัญหา มีการตัดสินใจร่วมกันในการใช้ทรัพยากรเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา การร่วมกันปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานโครงการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การร่วมกันให้ความรู้ การแก้ไขปัญหาและคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตามและประเมินผลของโครงการ

ที่ทำได้แล้วเสร็จ ร่วมกันประชาสัมพันธ์โครงการที่จัดทำ การมีส่วนร่วมต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในทุกกิจกรรม จนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่มีความชัดเจนว่าทำเพื่ออะไร กิจกรรมที่มีรูปแบบและลักษณะอย่างไร และบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมนั้นๆ

กระบวนการมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมควรใช้กับประเด็นที่มีความสำคัญและมีความจำเป็น ได้แก่ การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อคนบางคน การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนบางกลุ่ม การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งกันมาก่อนแล้ว และความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ โดยบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมต้องมีความสนใจในประเด็นนั้นๆ ต้องมีอิสรภาพ ความเสมอภาค ความสามารถและรู้จักพิจารณาประเด็นสำคัญของกิจกรรม

การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายโอกาสให้บุคคลในกลุ่มเข้ามาร่วมกันบริหารเกี่ยวกับ การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ โดยการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การให้คำแนะนำให้คำปรึกษา การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการสร้างฉันทามติ ทำงานร่วมกันอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ หลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งได้ดี ช่วยทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความชอบธรรม คลายความกังวล และสร้างค่านิยมที่ดี เป็นการพัฒนา ความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน

ระดับการมีส่วนร่วม แบ่งได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการมีส่วนร่วมในระดับต่ำสุด และรับรู้ทางเดียว ได้แก่ การรับรู้ที่เกิดอะไร ที่ไหน ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากรัฐบาลสู่ประชาชน
2. ระดับการปรึกษาหารือ (Consult) เป็นการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึก ความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ ได้แก่ ประชาชนมีบทบาทในฐานะการให้ข้อมูล การแสดงประขามติ เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมสาธารณะ เป็นต้น
3. ระดับการเข้ามามีบทบาท (Involve) เป็นการมีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างส่วนราชการกับประชาชนอย่างมีจุดมุ่งหมาย ที่ชัดเจน ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมระดมความคิดเห็น เป็นต้น
4. ระดับสร้างความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูง

โดยการให้ประชาชนเข้ามาทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจ ได้แก่ การเป็นคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน การเป็นคณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน เป็นต้น

5. ระดับการให้อำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นการให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับสูงสุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจแล้วภาครัฐดำเนินการตามการตัดสินใจนั้น โดยรัฐมีบทบาทในการหาข้อมูล สร้างความเข้าใจและเสนอทางเลือกให้ประชาชนตัดสินใจซึ่งมักจะเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง

วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย

1. วิธีการในการรับและให้ข้อมูล

1.1 การรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งจากประชาชนที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น ผู้นำชุมชนหรือ ผู้นำทางความคิดภายในชุมชน โดยผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจลงไปเป็นผู้รับฟังข้อมูลข่าวสารหรือปัญหาที่เกิดขึ้นหรือมีตัวแทนลงไปรับฟัง

1.2 การให้ข้อมูลข่าวสารโดยใช้สื่อมวลชนและสื่อต่างๆ ที่เป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์

1.3 การให้ข้อมูลข่าวสารโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์และแผ่นพับและป้ายประกาศ

1.4 การไปทัศนศึกษาดูงานในโครงการพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน เพื่อรับทราบความคิดเห็นและเป็นการให้ข้อมูลกับประชาชน

1.5 การจัดนิทรรศการ และการสาธิต

1.6 จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อรับทราบความคิดเห็นและเป็นการให้ข้อมูลกับประชาชน

2. วิธีการของการมีส่วนร่วม

2.1 การประชุมสาธารณะ และการประชุมกลุ่มย่อย

2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.3 กิจกรรมในเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ การลงไปทดลองให้ชุมชนได้เห็นจริง

2.4 การสำรวจทัศนคติของชุมชน และความคิดเห็นของชุมชน

2.5 จัดให้มีโทรศัพท์สายด่วน (Hotline) เพื่อรับฟังความคิดเห็น

2.6 จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประสานงานของชุมชนเพื่อการทำงานในชุมชน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

1. การลดความขัดแย้งในการดำเนินโครงการ ซึ่งจะทำให้ลดค่าใช้จ่ายและลดการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจใดๆ ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย

2. เพิ่มความรอบคอบในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ในการตัดสินใจทำให้การตัดสินใจมีความรอบคอบมากขึ้น

3. ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการ สามารถดำเนินโครงการที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายหรือสะดวกมากขึ้น เนื่องจากไม่มีความขัดแย้งกับประชาชนเกิดขึ้นตามมติ ลดความขัดแย้งทางความคิด การเผชิญหน้าระหว่างกลุ่ม และเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจใดๆ
4. ลดความหวั่งกังวลของประชาชนที่มีต่อโครงการได้
5. ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้โครงการสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น
6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น

2.5 การศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

สื่อ (channel หรือ media) เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการการสื่อสารเพราะสื่อทำหน้าที่เป็นพาหะหรือตัวกลาง ในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ในการติดต่อสื่อสารจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ประการ ได้แก่

- 1) ผู้ส่งสาร (Sender) ได้แก่บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร สถาบัน
- 2) ข่าวสาร หรือตัวสาร (Message) ได้แก่เนื้อหาสาระหรือสัญลักษณ์ภาษา สัญลักษณ์ที่สามารถสื่อความหมายหรือตีความหมายให้เข้าใจได้
- 3) สื่อหรือช่องทาง (Channel) คือ วิธีทางที่จะนำข่าวสารนั้น ๆ ไปสู่ผู้รับ หากไม่มีสื่อแล้วก็จะไม่เกิดการสื่อสารขึ้น
- 4) ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นจุดหมายปลายทางในการรับการสื่อสาร

ฮาโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (Harold D. Laswell, 1948: 37-51) ได้กล่าวถึงกระบวนการติดต่อสื่อสารและกล่าวถึงสื่อไว้ โดยกล่าวเป็นคำถามง่ายๆว่า ใครกล่าวอะไรในช่องทางใด แก่ใคร เกิดผลอย่างไร คำว่าช่องทางใดหมายถึง สื่อประเภทต่าง ๆ ที่จะนำข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายตามทิศทางที่ผู้ส่งสารกำหนดไว้

ชวรัตน์ เชิดชัย (2527:91-92) กล่าวถึงสื่อไว้ว่า สื่อคือ ช่องทางข่าวสาร (Channel) ซึ่งอาจจะเป็นคำพูด ตัวอักษร หรือ อย่างอื่น โดยประยุกต์มาจากคำในระบบการสื่อสารโทรคมนาคม ดังนั้นสื่อจึงหมายถึง หนทางซึ่งผู้ส่งสารใช้ส่งข่าวสารไปสู่ผู้รับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นช่องทางข่าวสารหรือพาหะที่นำข่าวสารจากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดหมายปลายทางนั่นเอง

เสถียร เขยประทับ (2528:32) ได้จำแนกประเภทของสื่อออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สื่อมวลชนหมายถึง สื่อที่ทำให้ผู้ส่งสาร ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวหรือกลุ่มบุคคล สามารถส่งข่าวสารข้อมูลไปยังผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากและอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว

2. สื่อบุคคลหมายถึงตัวบุคคลผู้ที่นำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัวระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่า

2.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

คอลิน เชอริ (Colin Cherry, 1978:17) กล่าวว่า การสื่อสารของมนุษย์กระทำเพื่อแบ่งปันข่าวสาร (An Act of Sharing) กันนั่นเองและการแบ่งปันระหว่างข่าวสารระหว่างกันนี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจ และกระทำกิจกรรมที่ประสานสอดคล้องกัน

ชาร์ลส์ เค อัทคิน (Charles K. Atkin, 1973:208) กล่าวว่าเมื่อมนุษย์เกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใด ความต้องการข่าวสารก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น โดยจะแสวงหาข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้ง 4 ประการ คือความต้องการรู้ในเหตุการณ์ ความต้องการคำแนะนำในการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ความต้องการข่าวสารเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง และความต้องการข่าวสารเพื่อนำไปใช้ในการสนทนากับบุคคลอื่น

จากแนวความคิดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในกระบวนการตัดสินใจ เพราะการได้มาซึ่งข่าวสารต่าง ๆ จะช่วยให้บุคคลตัดสินใจได้อย่างถูกต้องสำหรับทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารที่น่าสนใจ คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการในการเลือกรับสาร (Selectivity Process) (Klapper, 1960 อ้างถึงใน สิริพร น้อยกลาง, 2542: 25.) ประกอบไปด้วย

1) การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารจากแหล่งสารต่าง ๆ ตามความสนใจ ความคิดเห็น และความต้องการ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรือสนองตอบความต้องการของตน

2) การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention) นอกจากจะเลือกเปิดรับสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อที่ตนมีอยู่เดิมและหลีกเลี่ยงที่จะให้ความสนใจกับข่าวสารที่ขัดแย้งกับทัศนคติและความเชื่อเดิม

3) การเลือกรับรู้ (Selective Perception) บุคคลจะเลือกรับรู้หรือเลือกแปลความหมายของข่าวสารที่ได้รับไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและประสบการณ์ที่ตนมีอยู่

4) การเลือกจดจำ (Selective Retention) หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจและเลือกตีความข่าวสารไปในทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังต้องเลือกจดจำเนื้อหา สารของสารในส่วนที่ต้องการจำเข้าไปเก็บไว้เป็นประสบการณ์ เพื่อที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

ผลของการสื่อสารที่พึงประสงค์ดังกล่าว ย่อมจะมาจากการที่ผู้รับสารได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน จนบังเกิดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งข้อมูล

ดังกล่าวจะได้รับการเผยแพร่ไปยังผู้รับสารได้ โดยผ่าน “สื่อ” ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายตามความเหมาะสมนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จันทร์เพ็ญ มินคร (2554) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะ อยู่ในระดับปานกลาง คือ การนำถุงผ้าหรือภาชนะอื่นไปตลาดเพื่อใส่ของแทนการใส่ถุงพลาสติก ไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนในกิจกรรมหรือโครงการ มีส่วนร่วมในการประชุมและทราบถึงปัญหาสาเหตุ มีส่วนร่วมการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก มีการคัดแยกประเภทมูลฝอยทำให้สามารถวางแผนในการกำจัดมูลฝอยครั้งสุดท้ายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทำกิจกรรม เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งดูได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ทางตำบลบางนางลี่เป็นผู้กำหนด เช่น กิจกรรมโครงการจัดรถคัดแยกขยะออกให้บริการ กิจกรรมรณรงค์จัดตั้งขยะให้เป็นที่ทางหรือการคัดแยกขยะที่จัดตั้งกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะด้วยวิธีต่างๆ กิจกรรม การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ด้านการคัดแยกขยะคือประชาชนยังมีโอกาสในการเข้าไปร่วมขั้นตอนการค้นหาปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การประชาสัมพันธ์หรือชักชวนร่วมในโครงการรวมถึงการเข้าร่วมโครงการอาจกล่าวได้ว่าประชาชนยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการอย่างแท้จริง ส่วนการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะ จากการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการปัญหาขยะยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ประชาชนไม่เล็งเห็นความสำคัญในการแยกขยะก่อนที่จะนำไปทิ้งหรือกำจัด ขยะมีปริมาณมากทำให้เสียเวลายากต่อการแยก ขาดแนวทางหรือขาดการส่งเสริมให้ความร่วมมือในการแยกขยะ การใช้ประโยชน์ที่เกิดมาจากขยะ ขาดงบประมาณและขาดการให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการแยกขยะ ขาดการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจรวมไปถึงประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา 1)ปัจจุบันปัญหาขยะกลายเป็นปัญหาที่ไม่สามารถมีทางแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน เพราะจากการที่นำขยะไปกำจัดอีกพื้นที่หนึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นจึงน่าจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ในเรื่องการลดปริมาณขยะ ด้วยการคัดแยกประเภทขยะ จากแหล่งกำเนิดเพื่อจะได้นำขยะบางส่วนกลับมาใช้ได้ใหม่และการนำขยะสดมาใช้ทำปุ๋ยหมัก 2)การรณรงค์และประชาสัมพันธ์จะต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ประชาชนสนใจรับทราบ

และปฏิบัติตาม เนื่องจากปัญหาขยะเป็นปัญหาที่ไม่มีทางกำจัดให้หมดสิ้นไปโดยง่าย เช่น การรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือให้ประชาชนนำขยะออกมาทิ้งก่อน 1 ทุ่มของทุกวันที่มีการจัดเก็บ ขยะ เพื่อไม่ให้มีปัญหาขยะตกค้าง 3)กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ทางเทศบาลเป็นผู้จัดควรที่จะให้ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดงานกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ ด้วย เพราะประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ รู้สาเหตุของทางเทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเก็บขนขยะของบริษัทเอกชนในเรื่อง ของเศษใบไม้และกิ่งไม้ เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดของประชาชน รวมถึงการใช้ประโยชน์จากเศษ ใบไม้กิ่งไม้ว่່าสามารถย่อยสลายและนำไปทำปุ๋ยได้ให้แก่ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง 5)ให้ประชาชน มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินคุณภาพในการดำเนินการจัดการขยะของ องค์การบริหารส่วนตำบล ว่ามีคุณภาพดีตามข้อสัญญาที่ตกลงไว้ และคุ้มค่างบประมาณที่ได้ว่าจ้าง ไปหรือไม่ 6)องค์การบริหารส่วนตำบล ควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเรื่องขยะในเชิงคุณภาพควบคู่กับ การศึกษาในเชิงปริมาณอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนะการแก้ไข ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา เพราะผลการศึกษาจะทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกเพื่อจะได้ข้อมูลที่ จะได้นำมาปรับใช้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปภาวรินทร์ นาจาปา (2557) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการ ขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ผลการศึกษาพบว่า ระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดสรุปได้ว่า ประชาชนมีส่วนร่วม ต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ในด้านการมี ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมเป็นอันดับ แรก รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจอยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้ายคือด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ สมมติฐานการวิจัยส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลา อาศัยอยู่ในตำบลต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองใหญ่ แตกต่าง กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

จรรยา ปานพรม (2554) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน ของเทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามเกินกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 56.8 เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-34 ปี มากที่สุด คิด

เป็นร้อยละ 36.4 รองลงมาคืออายุระหว่าง 35-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.9 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.2 รองลงมาสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 19.0 นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.1 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 20.1 สำหรับระดับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนเช่น ความเข้าใจว่า การคัดแยกขยะมูลฝอยสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยได้ และช่วยรักษาสภาพแวดล้อม รวมทั้งการติดตั้งฉลากบอกประเภทของการคัดแยกขยะที่ชัดเจน (p-Value=0.000) การมีเจ้าหน้าที่สุขาภิบาลให้ความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอย (p-Value มีค่าเท่ากับ 0.000) ทักษะคิดด้านการปฏิบัติในการคัดแยกขยะมูลฝอย (p-Value มีค่าเท่ากับ 0.001) ความรู้ความเข้าใจของความหมายในการคัดแยกขยะมูลฝอย (p-Value=0.004) ภาวะในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่มีจำนวนเพียงพอ (p-Value=0.005) ทั้งนี้เทศบาลคลองจิกจะต้องสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการประชาคมเพื่อแสดงความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน เทศบาลควรเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย และด้านการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ และร่วมรับประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้น ควรตั้งงบประมาณประจำปี ไว้สำหรับจัดทำสื่อต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนโดยตรง เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน ดำเนินการโครงการธนาคารขยะ อย่างเป็นรูปธรรม จริงจัง และต่อเนื่อง และควรจัดหาถังแยกประเภทขยะให้เพียงพอกับปริมาณขยะทุก ๆ หมู่บ้าน พร้อมทั้งเขียนข้อความให้ชัดเจน